

Sevakin'de Adımlar Şeffaf Atılmalı

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Sudan, Çad ve Tunus'u kapsayan Afrika turundan yeni döndü. Ziyaretlerin amaçlarından biri kardeş saydığımız bu ülkelerle Türkiye arasındaki işbirliğini daha iyi seviyelere yükseltmekti. 3-4 gün sürmesine rağmen ziyaretler boyunca çok sayıda görüşme ve anlaşma imzalandı. Erdoğan'ın Sudan meclisinde ve Hartum üniversitesinde yaptığı konuşmalar tarihe geçerken Sevakın Adası en fazla ön plana çıkan konu oldu.

Kanımcıca bu ziyareti iki şekilde okumak gerekmektedir. İlk olarak bu ziyaretler AK Parti iktidarının işbaşına geldiği günden bu yana uygulamaya soktuğu Afrika ile ilişkileri geliştirme kapsamında atılan adımların bir parçasıdır. Erdoğan bildiğimiz gibi pek çok kereler Afrika turuna çıkarak Afrika ülkelerini ziyaret etti. Anadolu Ajansı'nın bir sosyal medya paylaşımına göre Erdoğan 2004 yılından beri 28 kez Afrika'yı ziyaret etmiş. Sudan'ı ilk kez 2006 yılında başbakan olarak ziyaret etmişti. Tunus'u da 2005, 2011 ve 2013 yıllarında gene başbakan sıfatıyla üç kez ziyaret etmişti. Bu vesileyle Çad ilk kez Türkiye tarafından üst düzey ziyaret edilmiş oldu. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu ziyaretler Afrika açılım ve ortaklık programı bünyesinde atılan adımların devamı mahiyetindeydi.

Ortadoğu Kimlikli Afrikalılar

İkinci olarak bu ziyaretleri Ortadoğu cephesinden de okumak mümkün görünmektedir. Ziyaret edilen her üç ülke de Afrika kimliklerinin yanında Ortadoğu kimliğine de sahip ülkeler. Sudan, Çad ve Tunus İslam İşbirliği Teşkilatı üyeleri. Bunun yanında Tunus ve Sudan Arap Ligi'ne üye devletler arasındalar. Her ne kadar Çad buraya üye olmasa da Arap dünyası ile yoğun kültürel ortaklığı bulunmakta. İlaveten bu ülkeler özellikle Mısır'ın ve Suudi Arabistan'ın hinterlandında yer almaktalar. Bu açıdan bakıldığında Türkiye Ortadoğu'daki son gelişmelere paralel olarak BAE-Mısır-Suud ittifakına karşı kendi cephesini güçlendirmek istemektedir. Bence Sevakın meselesinin Arap dünyasında çok fazla polemikleşmesinin nedenini de burada aramak gerekir.

Türkiye-Sudan ilişkilerinin tarihsel izdüşümünde karşımıza çıkan Sevakın 16. yy'ın ortalarından itibaren Osmanlı etkisinin görüldüğü bir yer. 1517'de Mısır'ın alınmasının ardından Kızıl Deniz-Aden eksenindeki ticaret akışının ve güvenliğinin sağlanmasında stratejik önem kazanan ada, uzun bir dönem Habeş Eyaleti'nin de Massava'dan sonraki en önemli merkezi olmuştur. Mısır'a haliyle Suveys'e, Arap Yarımadası'na haliyle Cidde ve Mekke'ye, Eritre-Yemen kesişimindeki Babul Mendeb Boğazı'na yakın bir lokasyonda bulunan ada her açıdan oldukça jeostratejik bir öneme sahip. Ayrıca ada üzerindeki tarihi kalıntılar nedeniyle Osmanlı etkisinin Afrika kıyılarında en fazla hissedildiği yerlerden de biri. Bu nedenle Türkiye'nin adaya olan ilgisini tarihsel gerekçelerle birlikte doğal karşılamak gerekir.

TİKA'nın Sudan'daki Faaliyetleri

2006 yılında Sudan'da TİKA ofisi kurulduğu günden bu yana Sevakın'ın Türkiye'nin gündeminde olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. TİKA'nın Sudan'da gerçekleştirdiği projelerin başında Sevakın'da bulunan Osmanlı mimari eserlerinin restorasyonu bulunmaktadır. Yaklaşık 6-7 yıldır yürütülen restorasyon projesi sayesinde ada üzerindeki gümrük binası ve Hanefi ve Şafi camilerinin restorasyon çalışmaları tamamlandı. Bilindiği gibi Sudan ziyareti esnasında Erdoğan ve Sudan Devlet Başkanı Ömer el Beşir bu binaları birlikte ziyaret ettiler.

Bu ziyaret sonrasında adanın Türkiye'ye tahsis edilmesi ve adadaki binaların tamamının restore edilerek turizm sektörüne kazandırılması gündeme geldi. Bu tasarı ile Port Sudan şehri kurulana kadar Afrika'nın Mekke'ye açılan kapılarından biri olan Sevakın'ı yeniden umreciler ve hacılar için uğrak bir mekan haline getirilmek istendiği vurgulandı. Elbette harap haldeki bu adayı tarihi misyonuna geri döndürmek oldukça önemli bir çalışma olacak. Lakin bu tasarının gündeme gelmesinin hemen ardından bir takım muhalif kesimler de seslerini yükseltmeye başladılar. Fahrettin Paşa tartışmalarının hemen ardından başlayan Sevakın tartışmasıyla Arap dünyasındaki belli kesimlerin oldukça telaşlandığı anlaşılıyor.

İslam dünyası içinde yer alan tarihi bir adada Türkiye'nin varlığının hissedilmesi kimi neden rahatsız ediyor? Mısır, BAE ve Suud rejimlerine yakın basın organlarında çıkan haberlerden anlaşıldığı kadarıyla

Sevakin Adası'nda artacak muhtemel Türk varlığından bu ülkeler güvenlik endişesi duymaktalar ve rahatsız olmaktadır. Bu rahatsızlıklarını da Sudan'a sömürge imalarında bulunarak ifşa etmekte. Aynı kesimler Türkiye Sevakin projesinin turizm amaçlı olduğunun altını çizse de bu girişimi bir askeri üs inşası ve kendilerine yöneltmiş tehdit olarak değerlendirmekte ısrarcı davranmaktadır.

BAE-Mısır Nüfuzuna Darbe

Bunun temel sebebi bu ülkelerin Sudan üzerinde son yıllarda kurdukları nüfuz alanlarının gerileyeceğinden endişe duymalarıdır. Örneğin Nil havzasında yaşanan su paylaşım anlaşmazlıklarında Etiyopya'ya karşı Mısır'ın en büyük müttefiki şimdiye kadar Sudan oldu. BAE ve Suud'un ortaklaşa yürüttükleri Yemen operasyonuna 2,2 milyar dolar karşılığında katılan Sudan'ın bu koalisyon içindeki artan rolünü ve 8.000 kadar askerden oluşan desteğini de unutmamak gerekir. BAE ve Sudan ordu birliklerinin ortaklaşa yürüttükleri tatbikatlardan biri daha yeni sona erdi. Ayrıca bu ülkelerin Sudan'da geniş çaplı tarım arazisi yatırımları da bulunmakta.

Mısır-BAE ve Suud koalisyonu Katar krizi yaşandığından beri Kızıl Deniz'e komşu ülkeleri kendi saflarına çekerek Katar'ı yalnızlaştırma çabası içindiler. Somaliland, Cibuti ve Eritre'de bunu büyük oranda başardılar. Ancak Sudan'da bunu henüz başaramadılar. Bu ülkeler arasında dengeli bir siyaset izleyen Sudan hem bu ülkelerle hem de Katar ile ilişkilerini sürdürmekte ısrar etti. Sevakin Adası Mısır, Suud ve Yemen üçgenini ortasında yer aldığından burada Türkiye'nin varlığını hissettirmesi bu kesimler tarafından rahatsız edici bulunuyor. Bu yüzden propaganda araçlarını ellerinde bulunduranlar Türkiye'ye ve Sudan'a Sevakin üzerinden saldırarak bu iki ülkenin ilişkilerini bozmak için elleriden geleni de yapacaklardır. Aynı kesimlerin Somali'de de benzer bir propaganda kampanyasını bir süredir icra ettiklerini görmüyor muyuz zaten?

Özellikle burada dikkat edilmesi gereken husus Sudan'ı bir satranç karesi olarak gören anlayıştan uzaklaşarak Sevakin'in getirdiği riskleri iyi analiz etmektir. Bu ülkenin Mısır-Suud-BAE ile Türkiye arasında bir çekişme sahnesine dönmemesi için önceden gerekli tedbirler alınmalıdır. Türkiye'nin her türlü girişimini tehdit olarak gören milliyetçi Arap refleksine milliyetçi Türk refleksi ile cevap vermek yerine Sevakin projesini şeffaf bir zeminde yürüterek kamuoyunu bilgilendirmek en doğru yol olacaktır. Propaganda araçlarını ellerinde tutanlar Ömer el Beşir'in Sudan içindeki ve dışındaki muhaliflerini kışkırtmanın yanında Sevakin civarındaki farklı kimliklerle özdeşleşen etnik grupları da kullanma yollarını deneyebilirler. Sudan'ın siyasi atmosferinin bu tür girişimlere oldukça müsait olduğunu unutmamak gerekir. Saydığım bu sebeplerden dolayı Sevakin projesi Türkiye'nin Afrika'daki imajını sarsmayacak şekilde şeffaf bir zeminde yürütülmelidir.

*İNSAMER Araştırmacımız Serhat Orakçı'nın 01.01.2018 tarihinde Yeni Şafak gazetesinde yayınlanan yazısıdır.